

AZ ISKOLA HATÁSA A KEDVEZŐTLEN CSALÁDI HÁTTERŰ GYEREKEK TANULÓI TELJESÍTMÉNYÉRE

Sági Matild

Eszterházy Károly Egyetem, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: tanulói teljesítmény; reziliencia; Országos kompetenciamérés

Az iskolai teljesítménnyel foglalkozó korábbi kutatások rámutattak arra, hogy ugyan a családi háttérnek meghatározó jelentősége van a tanulói teljesítmények alakulásában, de ezt az iskola jelentős mértékben módosítani tudja. A szakirodalomban két, egymásnak ellentmondó koncepció van jelen azzal kapcsolatban, hogy miként hat az iskola azokra a diákokra, akiket a rossz családi háttérük miatt az a veszély fenyeget, hogy rosszul teljesítsenek az iskolában. A kumulatív hatásmodell (cumulative effects model) szerint az, hogy egy iskola hogyan befolyásolja a diákok egyéni teljesítményét, független a diákok családi háttérétől: egy jó iskola a magasabb és az alacsonyabb társadalmi helyzetű gyerekek teljesítményét is erőteljesen javítani tudja, egy rossz iskola, a gyerekek származásától függetlenül, minden diákra egyformán negatívan hat. Ugyanakkor az oltalmazó modell (protective model) szerint a különböző családi háttérű gyerekekre másképp és más mértékben hat az iskola: a hátrányos családi háttérű gyerekek sokkal többet tudnak profitálni egy jó iskolából, mint a jobb családi háttérű gyerekek (Creemers, Kyriakides és Sammons 2010; Fergusson és Horwood, 2003; Garnezy és mtsai, 1984; Masten és mtsai, 1990; Rutter, 1985; Rutter, 1987 idézi OECD 2011). Jelen elemzésünk során arra a kérdésre kívánunk választ kapni, hogy vajon e két elméleti hatásmechanizmus közül melyik érvényesül (inkább) a magyar oktatásban. Ugyanolyan mértékben, irányban, erősségben befolyásolják-e az iskolák a különböző családi háttérű gyerekek kompetenciaméréssel jellemzett tanulási eredményeit, vagy másképp hatnak a hátrányos családi háttérű gyerekekre, mint a magasabb státuszúakra? Elemzésünk során az Országos kompetenciamérés 2015. évi 8. osztályos adatait egyéni szinten összekapcsoltuk saját 6. osztályos adataikkal, valamint az iskolájuk (feladatellátási helyük) releváns adataival. Az elemzésbe csak azokat az általános iskolai tanulókat vontuk be, akik 6. és 8. osztály között nem váltottak iskolát, de azok adatait is bevettük az adatbázisba, akik nem 2013-ban, hanem korábban voltak 6. osztályosok. A standardizált családháttér-index alapján a diákok három csoportját alakítottuk ki: (1) nagyon rossz családi háttérű, (2) nagyon jó családi háttérű, (3) átlag körüli. E három adatbázison külön-külön alkalmaztuk ugyanazokat a lineáris regressziós modellsorozatokat, ahol a függő változók a kompetenciamérés különböző kimenetei (6. osztályos nyers kompetenciamérési eredmények, illetve a 6. és a 8. osztályos eredmények egyéni szintű különbségei), a magyarázó változók az iskolájuk különböző jellemzői voltak. Az iskolai hatások azonos vagy különböző voltára a három tanulói csoport egymásnak megfelelő lineáris regressziós együtthatóinak összehasonlításából következtettünk. Az eredmények szerint az egyes iskolai jellegzetességek a hátrányos családi háttérű diákok tanulói teljesítményét lényegesen erőteljesebben befolyásolják, mint a magas státuszú családból származóké.